

'Vergroot ruimte van meningsuiting ambtenaren!' zegt Raad voor het openbaar bestuur

Het advies 'In gesprek of verkeerd verbonden? Kansen en risico's van sociale media in de representatieve democratie' van de Raad voor het openbaar bestuur is gepubliceerd. De Raad schetst een beeld van het sociale media gebruik binnen het Nederlandse politieke landschap en openbaar bestuur.

In artikelen naar aanleiding van dit advies wordt voornamelijk aandacht besteed aan hoe politici of politieke partijen sociale media inzetten. Of wordt een probleem gecreëerd en of aangedikt.

Echter bij goede bestudering van het advies staan tussen de regels door regelmatig verwijzingen naar de overheid en hoe zij meer rendement uit online sociale netwerken zou kunnen halen.

Een eerste verwijzing staat in de vier adviezen:

- *“In de eerste plaats adviseert de Raad vertegenwoordigende organen, politieke partijen en ook overheidsinstellingen* sociale media integraal op te nemen in hun communicatiestrategie.*
- *In de tweede plaats ziet de Raad kansen voor politieke partijen om aan de hand van sociale media hun positie in onze representatieve democratie nieuwe invulling te geven.*
- *Ten derde kunnen sociale media vormen van directe democratie gaan faciliteren. Als overheid en politiek daadwerkelijk sociale media willen inzetten voor beleids- en besluitvorming, moet de inbreng van mensen wel getoetst kunnen worden op representativiteit en inclusiviteit.*
- *Ten slotte vraagt de Raad aandacht voor een risico dat met de toenemende invloed van sociale media ontstaat, namelijk de vindbaarheid en toegankelijkheid van informatie. “*

In het eerste en derde advies wordt direct verwezen naar de overheid. Wanneer deze adviezen overgenomen worden dan zal voor alle overheidsinstellingen regelgeving moeten worden opgesteld “Wat de ambtenaar uit hoofde van zijn functie mag uiten.”. Nu geldt de wet- en regelgeving dat de ambtenaar niets of in zeer beperkte mate over zijn eigen beleidsterrein uitlatingen mag doen.

De Raad impliceert hiermee dat onderdelen van aanwijzing 15 moeten vervallen. Bij handhaving van onderdelen van deze aanwijzing is het voor de ambtenaar in functie niet altijd mogelijk over de eigen portefeuille actief te discussiëren.

Een tweede verwijzing staat in de conclusies, dat:

- *“sociale media een verrijking zijn voor onze representatieve democratie;*
- *de snelheid van de integratie in de horizontale communicatie van de burgers en de oude media zeer groot is;*
- *vooralnog de representatieve democratische vertegenwoordigers en instituties sociale media niet strategisch maar eerder opportunistisch inzetten;*
- *hierdoor slechts opvallende informatie wordt gelanceerd; dat politiek en bestuur een rol hebben de informatie beter en breder beschikbaar te maken;*
- *er een enorme mogelijkheid ligt met behulp van deze media de dialoog, de invloed, de verbinding en het vertrouwen te verbeteren.”*

Overheden worden opgeroepen actiever in te zetten op online sociale netwerken. Een dialoog voeren, verbinding aangaan en vertrouwen vergroten werkt alleen als er transparantie is. Dit betekent dat de ambtenaar in functie meer vrijheden nodig heeft om zijn mening te uiten.

Heeft de Raad nagedacht of een ambtenaar uit hoofde van zijn functie ook gedwongen kan worden zich in online sociale netwerken publiek te begeven en bekend te maken? Hoe zit het met het recht op privacy van de ambtenaar die dit niet wil? Of wordt er dan een verbinding gemaakt tussen burger en overheid via een abstract bedrijfsaccount waar verschillende ambtenaren achter zitten?

Een derde verwijzing is het promoten van het gebruik van online sociale netwerken voor overheden. De Raad constateert dat:

“voor politici, politieke partijen en ministeries in sociale media grote kansen liggen besloten. Zij kunnen – meer dan zij nu doen – de interactiviteit en mobilisatiekracht van sociale media inzetten om de verbinding te zoeken met de gehorizontaliseerde publieke ruimte. ... Politici, partijen en bestuurders moeten vaker meedoen met het maatschappelijke en politieke debat dat op sociale media plaatsvindt; enerzijds om er zelf van te profiteren en anderzijds om te bouwen aan het vertrouwen in politiek, overheid en de democratie”.

Daar laat de Raad het niet bij. Ze heeft voorbeelden voor gemeenten en ministeries.

“Overheidsinstellingen zoals gemeenten en ministeries kunnen hun mogelijkheden om te communiceren en vooral interacteren met hun belanghebbenden sterk uitbreiden met een strategische inzet van sociale media. Diverse gemeenten laten al aansprekende voorbeelden zien hoe zij rond een Facebookaccount of via

Twitter mensen sneller bereiken en vinden.

Departementen hoeven evenmin complexe en ongetemde maatschappelijke problemen alleen vanachter het bureau van de beleidsmedewerker op te lossen, maar kunnen de deskundigheid en directe ervaring van mensen uit de samenleving het ministerie binnenhalen. Ook hier gaat het er dus weer om de interactieve mogelijkheden van sociale media beter te gebruiken.”

De vierde verwijzing dat de Raad niet uitsluitend volksvertegenwoordigers en politieke partijen in haar advies bespreekt zijn de volgende, direct aan overheidsinstanties gerichte, adviezen:

- “Het gaat om ‘digital engagement’, het tonen van digitale betrokkenheid van het bestuur naar mensen met als effect: betrokkenheid van mensen met het bestuur. Integreer alles wat er op uw gebied gebeurt op sociale media in uw eigen omgeving en reageer. Komt er een klacht of compliment voorbij, weet wie er wat mee doet.
- *Organiseer sociale netwerken van belanghebbenden en deskundigen rond de strategische thema’s van uw organisatie. Consulteer de leden van het netwerk met regelmaat over lastige kwesties en dilemma’s rond die thema’s.*
- *Zet bij specifieke, complexe vraagstukken een sociaal netwerk in om tot een oplossing te komen. Train medewerkers om – behalve als beleidsambtenaar oplossingen te bedenken – ook de rol van procesmanager te vervullen die via sociale media externe denkkracht de organisatie binnenhaalt. Zoek naar manieren om via sociale media mensen vaker mee te laten beslissen.*
- *Volg het debat over de organisatie en de strategische thema’s op sociale media en doe mee in dat debat. Wanneer interessante zelfsturende initiatieven ontluiken via sociale media, probeer die dan te volgen en aan te haken. Neem dergelijke initiatieven nooit over, maar stel kennis en netwerk beschikbaar.”.*

Een ambtenaar kan alleen meedoen in dat debat als de wet- en regelgeving gewijzigd is. Wanneer de ambtenaar in functie nu de adviezen van de Raad opvolgt, loopt hij een grote kans de functioneringsnorm van artikel 125a AW en zijn geheimhoudingsplicht te schenden.

Schending van de functioneringsnorm kent als zwaarste sanctie het strafontslag. Schending van de geheimhoudingsplicht valt onder het strafrecht. Dit kan in het uiterste geval gevangenisstraf betekenen.

De Raad zal niet hebben bedoeld ambtenaren op te roepen tot overtreding van wet- en regelgeving met vrijheidsberoving als resultaat.

De Raad heeft een mooi advies inclusief onderbouwing gegeven om de ruimte van meningsuiting van de ambtenaar te verruimen. Blijft voor mij en misschien veel anderen een laatste vraag openstaan.

Hoe verhoudt dit advies zich tot de, steeds vaker gehoorde, mening van volksvertegenwoordigers en burgers dat ambtenaren geen (politieke) mening mogen uiten?

Graag hoor ik hoe jij over het advies van de Raad of bovenstaand artikel denkt. Geef je reactie en of deel het via online sociale netwerken.

Wil je naar aanleiding van het bovenstaande meer weten over de ruimte van meningsuiting die elke ambtenaar heeft? Wil je hulp om de interne discussie aan te jagen?

Ik help je graag: [NF.vandenHoff@ixpressie.nl](mailto:N.F.vandenHoff@ixpressie.nl) – www.ixpressie.nl – @Ixpresse

* deel van citaat uit het advies door mij onderstreept